

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32,—
polletno Din 16,— četrt-
letno Din 9,— inozemstvo
Din 64,— Poštno-čkovni
račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela
stran Din 2000,— pol stra-
ni Din 1000,— četrt strani
Din 500,— 1/2 strani Din 250,—
1/16 str. Din 125,— Mali oglasi
al vsaka beseda Din 1.20.

Zakon o srednjih šolah.

»Službene Novine« v Beogradu so v svoji številki dne 17. septembra tega leta objavile novi zakon o srednjih šolah, ki je s tem dnevom stopil v veljavnost. Zakon je obširen ter obsega 132 členov. Ker je to prvi novi zakon na polju šolske zakonodaje in ker z njegovim uveljavljenjem, kakor poudarja zadnji — 132. — člen tega zakona, prenehajo veljati vsi dosednji zakoni, uredbi, zakonske naredbe o srednjih šolah in vsi zakonski predpisi, ki se protivijo določbam tega zakona, bo potrebno naše čitatelje o njegovih glavnih določbah vsaj nakratko obvestiti.

Naloga in vrste srednjih šol.

Naloga srednje šole je, da skladno razvija sposobnost učencev, da jim daje višjo splošno in narodno izobrazbo, da goji moralo in značaj, da ustvarja sposobnost in voljo do dela in zavest o nalogah življenja, o socialnih in državljskih dolžnostih, da usposobi učence za lažje in uspešnejše napredovanje v poznejših poklicih in za strokovno in znanstveno izpopolnjevanje na visokih šolah in vseučiliščih.

Srednje šole so popolne z 8 razredi ali nepopolne s prvimi štirimi razredi. Delijo se v naslednje vrste: realna gimnazija, realka in klasična gimnazija (s klasičnimi jeziki, namreč z latinščino in grščino). Realka ali klasična gimnazija se lahko otvori kot poseben šolski zavod ali kot vzporedni oddelek realne gimnazije samo v krajih, kjer že obstoja realna gimnazija. Srednje šole so lahko moške za učence in ženske za učenke ali pa mešane za skupno šolanje učencev in učenek v krajih, kjer ni posebnih ženskih srednjih šol iste vrste.

Določba o zasebnih srednjih šolah.

Kakor določa člen 5., so srednje šole državne ali samoupravne. Zasebnih srednjih šol ne sme biti. Prosvetni minister lahko prepove delovanje vseh šol in tečajev za pripravo zasebnih učencev srednjih šol, ako to zahtevajo šolski ali državni interesi.

Kar se pa tiče dosedanjih zasebnih srednjih šol, določajo prehodne naredbe v členu 127. naslednje: Izvzeto od § 5. bodo mogle nadalje obstojati samo zasebne srednje šole, ki že obstojajo na dan, ko stopa v veljavo ta zakon.

ako se najdalje v času štirih mesecev potem, ko stopi v veljavo ta zakon, v vsakem oziru podvržejo novim predpisom. V istem roku se morajo prilagoditi predpisom tega zakona tudi samoupravne srednje šole, ki bodo obstojale na dan, ko stopa ta zakon v veljavo. Nove zasebne srednje šole se ne morejo otvoriti niti obstoječe premestiti iz kraja v kraj.

Dolžnosti občin in oblasti.

Občina, v kateri se otvori državna srednja šola, je dolžna dati potrebno zemljišče za šolsko poslopje. Če občina nima primerne zemljišča, se to zemljišče odkupi po zakonu o razlastitvi nepremičnin. Stroške za zgradbo, popravilo in vzdrževanje nosi oblast. Redne poprave na poslopju se morajo vršiti ob času velikih počitnic. Da se zgradi in popravi čimveč poslopij, se oblast lahko zadolži, za kar dobi državno dovoljenje.

Samoupravne srednje šole.

Samoupravnim korporacijam (oblastim, okrajem in občinam) se lahko dovoli, da na svoje stroške otvorijo in vzdržujejo popolne ali nepopolne srednje šole. Otvoritev se izvrši s kraljevim ukazom na predlog prosvetnega ministra. Tudi za te srednje šole veljajo z ozirom na šolske zgradbe, opremo, knjižnice, učila, notranjo ureditev, učni načrt in program isti predpisi, kakor za državne srednje šole. Za učno osebje teh šol (ravnatelja in učitelje) je predpisana ista kvalifikacija (usposobljenost), kakor na državnih šolah. Za te šole ne veljajo omejitve o najmanjšem številu učencev. O veljavnosti spričeval, izdanih od teh šol, odločuje prosvetni minister.

Šolsko leto.

Šolsko leto pričenja 11. septembra z vpisom učencev v vse razrede ter traja do 10. septembra prihodnjega leta. Šolski pouk se začne takoj, ko so vpisi končani, najkasneje pa 16. septembra ter traja v popolnih srednjih šolah do 10. junija, v nepopolnih pa do 15. junija. Za učence VIII. razreda prenehajo predavanja 31. maja, za učence IV. razreda pa 10. junija. Šolsko leto se deli na tri tromesečja, prvo od začetka šolskega leta do konca novembra, drugo do

konca februarja in tretje do konca maja, odnosno do zaključka šolskega leta.

Letni učni uspeh se sporoči učencem na Vidov dan s primerno šolsko svečanostjo. Počitnice trajajo od 29. junija do 31. avgusta. Ob katerih praznikih (državnih in cerkvenih) se ne vrši pouk, določi ministrstvo prosvete.

Vpisovanje in sprejemanje učencev.

Učenci se vpisujejo v posamezne razrede od 11. do 13. septembra vključno in sicer po vrsti, ki jo določi šolski ravnatelj. Za vpis v prvi razred mora vsak učenec predložiti potrdilo o uspešno dovršenem četrtem razredu osnovne šole, o dobrem ponašanju, dalje krstni list ali v dokazanem slučaju, da ga je nemogoče si nabaviti, potrdilo, da je na dan vpisa imel najmanj 10 let in največ 13 let. Pri vpisu v 5. razred učenec ne sme biti starejši kot 17 let, v 7. razred pa ne več kot 19 let. Vsaka srednja šola je dolžna sprejeti učence iz svojega šolskega ozemlja in učence iz drugih šolskih okolišev, ako v njih ni šol, kakor tudi otroke staršev, ki so se preselili. Vsi učenci se morajo takoj prvi dan pregledati po šolskem zdravniku.

Dijaška društva.

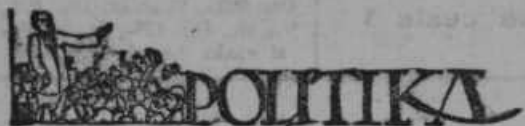
Kakor določa člen 67., smejo dijaki srednje šole ustanavljati društva z namenom razumske, moralne, estetične in zdravstvene izpopolnitve, nikakor pa ne na plemenski ali verski podlagi. Delovanje teh društev stoji pod stalnim nadzorstvom šolske uprave. Pravila teh društev odobrava prosvetni minister na predlog profsorskega zbora. Razen teh društev učenci srednjih šol ne smejo biti člani nobene druge organizacije razen naraščaja Rdečega križa.

Veroučitelji.

Med obsežnimi določbami o profesorjih, njih vrstah in kvalifikaciji (vsposobljenosti) se tudi nahajajo določbe o veroučiteljih. V členu 70. se določa, da se profesorji ali supletenti verouka postavljajo samo tam, kjer bo za te predmete dosti ur, sicer pa se nastavlja honorarni učitelji veronauka (ki podučujejo proti zmerni nagradi). Za suplenta verouka se more, kakor določa člen 74. nastaviti tisti, ki je položil zrelostni izpit na srednji šoli ali v bogoslovju in diplomski izpit na bogoslovni fakulteti katerega našega vseučilišča ter priloži dovoljenje cerkvene

oblasti, da sme poučevati verouk v srednjih šolah. Takšno dovoljenje pa morejo cerkvene oblasti tekom njegovega poznejšega delovanja preklicati, ako se pokaže, da je dotični delal proti odredbam cerkvene oblasti. S takim učiteljem se bo postopalo po zakonu. Prehodne naredbe določajo v členu 122., da se duhovnikom katerekoli priznane veroizpovedi, kadar stopijo v službo

veroučitelja, štejejo pri določitvi osnovne plače in penzije vsa leta, ki so jih prebili kot dušni pastirji v župnijah. Zakon končuje s temi besedami: »Priporočamo našemu ministru prosvete, da ta zakon objavi, vsem našim ministrom, da se za njegovo izvršitev brigajo, oblastim zapovedujemo, da po njem postopajo, vsem in vsakemu pa, da se mu pokorijo.«

V NAŠI DRŽAVI.

Nj. Vel. kralj se je mudil zadnje dni v Bosni. Dne 17. septembra se je zopet vrnil v prestolico.

Novi zakoni. O od kralja podpisane-mu kmetijskemu zakonu smo poročali, da se bo začel takoj izvajati, kakor hitro ga bodo objavile »Službene novine«. Najnovejša beograjska poročila obveščajo javnost, da so se v zakon uvrstile nekatere napake, katere se bodo odstranile. Kmetijsko ministrstvo pripravljaja kot zadnji zakon, zakon o agrarni reformi. Glavna podstava, na kateri se gradi novi zakon, je ta, da se veleposestva znižajo na nižjo mero, kakor dosedaj. Čisti katastralni donos za posamezna zemljišča pa se naj kot podlaga za odškodnino lastnikom zemljišč, v kolikor gre za travnike pomnoži s sto, v kolikor za njive pa s 60.

Vrhovni zakonodajni svet se peča z natančno presojo načrta gozdarskega zakona.

Ureditev srbskih predvojnih dolgov. Vprašanje srbskih predvojnih dolgov se bo uredilo na sledeči način: Na račun 2 in pol milijarde predvojnih dolgov bo plačala jugoslovanska vlada 60 milijonov zlatih mark v letnih obrokih tekom 37 let iz odškodnin, ki jih ima Jugoslavija dobiti od Nemčije.

Zastopniki naše države in Bolgarije se bodo ta teden ponovno sestali, da uredijo najvažnejše obmejne težkoče.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Oborožena organizacija krščanke socialistične stranke »Heimwehr« pripravljaja v Avstriji prevrat, da pospeši spremembo ustave in vpelje za nekaj časa diktaturo. V ožgled vestem glede spremembe ustave so preplašeni socialdemokratje s svojim »Schutzbunde«. Dejstvo je, da bo doživela Avstri-

ja v kratkem času važne notranje spremembe in preosnove.

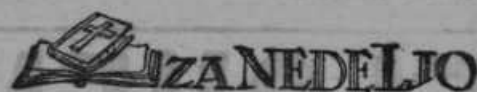
Sprememba v čehoslovaški vladi. Ministrski predsednik Udržal je odstopil kot vojni minister. Predsednik Masaryk je imenoval za vojnega ministra agrarnega poslanca dr. Viskovskega, ki je že bil enkrat pravosodni minister in predsednik glavnega agrarnega urada.

Prvi letni manevri na Madžarskem. Letos je Madžarska prvič po podpisu Trianonske pogodbe smela prirediti svoje letne manevre. Na manevrih so sodelovale vse vrste vojske, ki so po Trianonski pogodbi dovoljene na Madžarskem. Manevri so se vršili na ozemlju komitata Feher Tolna v prisotnosti ministra narodne obrambe Czakyja in inozemskih vojaških zastopnikov, med katerimi se je nahajal tudi jugoslovanski zastopnik polkovnik Velizar Antič.

Bombni atentati v Nemčiji in njihovo ozadje. Zadnjič smo omenili, da je bilo radi sklepov v Haagu izvršenih v Nemčiji več bombnih atentatov, kojih glavne krivce je policija izsledila ter vtaknila pod ključ. Nemška komunistična glasila trdijo in dokazujejo, da so zadnji atentati v zvezi s posadko nemškega Reichswehra v Lübecku in vojnim ministrstvom. Naloga Reichswehra bi naj bila, da pripravi predsednika Hindenburga do tega, da poveri diktaturo kakemu generalu, ker samo general more spraviti nemško državo zopet v red.

Posvetovanja petih pomorskih držav. Na predlog angleškega ministrskega predsednika Mac Donalda se bodo povabile: Amerika, Anglija, Francija, Italija in Japonska na posebno posvetovanje, na katerih se bo sklepalo o razorožitvi na morju.

Voditelji ruskih boljševikov se rujejo med seboj in odstavljajo eden drugega z odgovornih mest. V Rusiji že imajo oddajo mesa in mleka na karte. Po desetih letih boljševiške strahovlade so karte na živila ključ — do tolikanj obljubljenih boljševiških »nebes«.

Sv. Václav.

Spominski dan 28. september.

Kakor znano, obhajajo letos Čehi tisočletnico smrti tistega svojega kneza, ki je med njimi utrdil krščanstvo, sv. Václava.

Širiti je začel vero Kristusovo med češkim ljudstvom že knez Boživoj, stari oče sv. Václava. Boživoj in njegova žena Ljudmila sta krščansko vero sprejela od sv. Metoda in sta jo nato širila po Češkem. Po njunih stopinjah je hodil tudi njuni sin Spitihner. Po njegovi smrti mu je sledil kot vladar njegov brat Vratislav I., oče sv. Václava. Vratislav je bil vnet katoličan in je širil krščanstvo tudi med svojim ljudstvom. Stopil je v zakon z Dragomiro, pogansko Lutičarko. Ta se je držala poganstva in ga je skušala tudi na Češkem, kjer je le mogla, podpirati in mu zopet pridobiti zmago in staro veljavo. Hotela je v tem duhu vzgojiti tudi svoje otroke. Pri mlajšem sinu Boleslavu se ji je to posrečilo. Starejši Václav pa se je z vso ljubeznijo oklenil stare matere sv. Ljudmile, ki ga je vzgojila v svetnika.

Ker je bil ob smrti kneza Vratislava njegov sin Václav star šele 18 let, se je hotela vlade nad češko zemljo polastiti Dragomira. A kmalu je morala spoznati, da je pri ljudstvu silno osovražena, da pa uživa ljubezen in zaupanje mladega Václava, pa tudi vsega ljudstva njena tašča Ljudmila. Začela jo je strupeno sovražiti in besno preganjati, tako da se je stara kneginja umaknila na samotni grad Tetín. A Dragomiri to še ni bilo dovolj, ni mirovala, dokler niso njeni privrženci sv. Ljudmile na njenem gradu zadušili.

A Dragomira ni prišla na svoj račun. Ljudstvo ni hotelo nič vedeti o vladni okrutnici, ki je še vrhu tega s svojim mlajšim sinom zelo pohujšljivo živela. Zato so z velikim navdušenjem izklicali za kneza priljubljenega Václava. Václav je vladal res kot pravi krščanski vladar. Skrbel je, da bi se krščanstvo s svojim blagoslovom razširilo po njegovi deželi. Skrbel je, da je bilo v njegovem kraljestvu vedno dovolj duhovnikov. Zidal je samostane in cerkve, med drugimi je začel staviti tudi cerkev sv. Vida v Pragi. Odlikoval se je posebno po usmiljenosti in dobrodelnosti. Vsak pomoči potreben je našel pri njem umevanje in podporo. Rad je s svojimi lastnimi rokami pomagal revežem. Ponoči jim je na lastnih ramah nosil drva, udeleževal se je pogreba ubogih, obiskoval je ujetnike po ječah. Bil je velik častilec presv. Rešnjega Telesa. Skoro vsako noč je vstal, da je šel počastiti pred cerkvena vrata Jezusa v najsvetejšem zakramentu. Legenda pripoveduje, da je gorela v njem taka ljubezen do Jezusa v najsvetejšem zakramentu, da so po zimi njegove noge ogrevale led, po katerem je stopal in je njegov služabnik, ki je šel za njim, čutil to toploto. Tudi je s lastnimi rokami sejal pšenico, iz katere so se

Krajevnim šolskim odborom!

Na vsa šolska vodstva smo poslali obvestilo, da dajemo pri direktnem naročilu Majcenove Prve čitanke na vsakih 10 naročenih izvodov po 2 knjigi za revne učence. Enako pri naročilu Lavtarjevih računih 10 % popusta. Zvezke imamo odgovarjajoče najnovejšim oblastnim predpisom. Na 100 naročenih zvezkov damo 10 zvezkov za revne učence. Šolske potrebščine vseh vrst nudimo po konkurenčni ceni. Blagovolite pri sebi, ko naročate šolske potrebščine za novo šolsko leto, oddati naročilo.

TISKARNI SV. CIRILA V MARIBORU